

Nr 13.

Av herr **Carlström** i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 4, med förslag till lag om arbetstidens begränsning.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 4 förelägges riksdagen ånyo frågan om arbetstidens begränsning. Det är att hoppas, att denna fråga nu kommer att lösas och därigenom orsaken till eljest upprivande strider mellan arbetsgivare och arbetare avlägsnas.

Då det emellertid vid närmare studium av lagförslaget visar sig, att denna lag vid sin tillämpning kommer att på ett intimt sätt beröra även vissa näringar som äro från lagen undantagna, är det av största vikt att söka utforma densamma så, att ej allt för stor olägenhet för dessa kommer att uppstå, eller med andra ord att lagen blir vad den ursprungligen är ämnad, nämligen en lag som berör huvudsakligen industrien och därmed jämförliga arbeten. Det är ju tydligt, att här som på många andra områden vissa motsättningar måste råda mellan stad och land eller samhällen och landsbygden. Vid jordbruket och till densamma hörande näringar kan ej samma arbetstid tillämpas som vid industrien, och samma kan ock sägas om en del mindre hantverk. Om man för övrigt utgår från den grundtanke, som ligger bakom kravet på arbetstidens begränsning till 8-timmarsdag, så skall man finna, att denna fötts inom den större industrien och även avser huvudsakligen densamma. Att då, som i den kungl. propositionen föreslagits, tillämpa den även på den mindre industrien, handtverket och andra yrkesgrupper, som ju huvudsakligen äro förlagda på landsbygden torde, knappast vara lyckligt.

Om man t. ex. tänker sig, att kvarn och sågverksrörelse, torvtäckts-, vattenavlednings- m. fl. mindre företag, som sysselsätta ett fåtal arbetare på landsbygden, skulle falla under lagen, uppstår för vidkommande företag en ganska svår situation. Detta gäller även byggnadsverksamheten på landsbygden, vad den rör jordbruket.

Ett par exempel:

En jordbrukare har på sin gård kvarn och såg som drivas av vat-

ten. Vid den förra förmales spannmål för såväl gårdens som intill liggande gårdars behov. Han har för arbete i kvarnen en eller flera mjölnardrängar, men viss tid på året få dessa även utföra jordbruksarbete, t. ex. sommartiden då det är mindre att mala. Hur skall då arbetstiden tillämpas? Och för övrigt *kan* ej arbetet vid de mindre tullkvarnarna bedrivas efter något visst arbetsschema, då det vissa tider är mycket bråttom och andra åter mycket litet att göra. Vid sågen är förhållandet än svårare. Under den tid vattentillgången är riklig måste ofta arbetet bedrivas natt och dag utan uppehåll, ty annars riskerar man få en del sågvirke överliggande att förstöras, och det är sålunda angeläget att under denna tid få utnyttja arbetstiden så mycket som möjligt med de arbetskrafter som stå till buds.

Om en lantbrukare skall låta ombygga sin ladugård, så sker detta i regel under tiden från det djuren släppas på bete till tiden för bärgningen. Under denna tid måste arbetet forceras så mycket som möjligt, både på grund av att byggnaderna *måste* bli färdiga tills skörden skall bergas, och dels på grund av att flera företag skola utföras under dessa månader. Arbetarna inom detta yrke på landsbygden utgöras i många fall av mindre jordbrukare, egnahemsägare eller torpare, som ingenting hellre önska än att under denna årstid, då deras egentliga yrke det tillåter, få tjäna sig en extra penning, och vilja de då givetvis sträva för att denna blir så stor som möjligt och ej avknappas genom arbetstimmarnas reducerande.

Även i vad angår det mindre handtverket och andra mindre yrkesutövere, som stå i nära förbindelse med landsbygdens förhållanden och arbete, torde det kunna sägas, att denna lag ej bör omfatta dessa och att densamma ej heller önskas tillämpad vare sig av arbetsgivarne, arbetarna eller allmänheten, ty det är ännu dess bättre så, att det råder en viss samhörighetskänsla bland landsbygdens folk. Och det behövs i fortsättningen.

Nu kan det ju invändas, att det i lagen är sörjt för att vissa undantag göras, utom de i lagtexten särskilt uppräknade, såsom i 1 § där det i ingressen talas om »hus-, väg- eller vattenbyggnad, vattenavledning eller annat dylikt *särskilt* arbetsföretag, vari i regel flera än tre arbetare på sådant sätt användas», och i 5 § tredje stycket där visst säsongarbete medgives annan arbetstid än i 4 § stadgas, för en tidrymd av högst 4 veckor, samt att arbetsrådet fått i sin hand att göra vissa medgivanden i övrigt, och att här ovan berörda fall genom dessa bestämmelser sålunda i viss mån ej beröras av lagen. Om än så är, torde det emellertid vid lagens tillämpning uppstå en mängd spörsmål

och svårigheter, icke minst för arbetsrådet, då det gäller att bestämma om de mindre företagen och hantverken ute i bygderna, och i fråga om stadgandet i 5 § sista stycket så är den tidrymd av fyra veckor som där bestämmes alldeles för kort för att olägenheten ifråga om byggnadsverksamheten för jordbruket därigenom undanröjes.

Att här uppresa sig stora svårigheter, då det gäller att skilja på stort och smått, näringar och binäringar, ligger ju i öppen dag, och ännu svårare torde bli att skilja på samhällen och landsbygd, men mig synes, att någon utväg måste finnas, och om det visar sig omöjligt att skilja mellan städerna-samhällena och landsbygden, så är ej annat att göra än söka skilja på de små och stora företagen genom att i första § införa undantag, ej blott för »dylikt särskilt arbetsföretag», vari i regel ej flera än tre arbetare användas, utan för *alla* rörelser och arbetsföretag, där i regel ej flera än tre arbetare användas. På så sätt gives de mindre företagen såsom tullkvarnar, sågar och reparationsverkstäder m. fl. som, man kan säga, stå till allmänhetens mera direkta betjänande, möjlighet att utöva sin verksamhet till mera gagn för orten och det allmänna, och samma blir förhållandet med det mindre hantverket.

Någon fara ur konkurrenssyfte för de större företagen kan ej härigenom uppstå i en tid, då stordriften mer och mer undantränger de små företagen, helst i städerna. Och på landsbygden torde svårigheterna att få arbetsfolk för smådriften med en något annorlunda arbetstid ej bli avsevärt svårare härigenom, ty densamma är ju tidvis mindre ansträngande och mera omväxlande än den större; detta torde också vara förhållandet med det fåtal mindre företag som i städerna beröras av detta stadgande. Dessutom står ju alltid den utvägen öppen att frivilligt överenskomma om kortare arbetstid såväl i stad som land även för dessa.

Såsom ju redan förut nämnts, synes den förändring som vidtagits i 5 § tredje stycket sedan årets lagtima riksdag vara betänkelig i fråga om säsongarbete. Jag tror, att arbetsrådet ej kommer att missbruka den rätt, som det enligt det förra lagförslaget erhållit, och anser jag sålunda, att 5 § sista stycket bör få samma lydelse som i Kungl Maj:ts proposition 247 under lagtima riksdagen detta år.

På grund av vad jag sålunda anfört hemställer jag,

att riksdagen ville besluta sådan ändring i Kungl. Maj:ts proposition nr 4, att i 1 § stadgas undantag från lagens tillämpning för alla rörelser och arbetsföretag, vari i regel ej flera än tre arbetare användas till arbete för arbetsgivares räkning,

att 5 § tredje stycket måtte få följande lydelse:
Är för visst arbete arbetstiden i väsentlig mån beroende av årstiden eller väderleken eller är den på grund av annat förhållande av växlande längd, må arbetsrådet medgiva, att arbetstiden allenast i genomsnitt skall vara underkastad de i 4 § angivna begränsningar.

Jag hemställer vördsamt, att vederbörande utskott måtte utarbeta den förändring av lagtexten, som genom ändringen av § 1 föranledes.

Stockholm den 14 augusti 1919.

Oscar Carlström.
